

CHET TILLARINI O`QITISHDA YOZISH KO`NIKMASINING AHAMIYATI VA O`RNI

A. Xafizov

Andijon Davlat chet tillar instituti

Nemis tili nazariyasi va amaliyoti kafedrası o`qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Ma'lumki, chet tillar ta'limining bosh maqsadi og'zaki va yozma nutq konikmasi ekanligi haqida, yozishda leksika, sintaksis va rasmiyatchilik og'zaki nutqqa qaraganda boshqacha bo'lishi haqida, chet tillarini o`qitishda yozish ko`nikmasining ahamiyati haqida so`z boradi.*

Kalit so`zlar: *chet til, ta'lim, o`qitish, dastur, bilim, ko`nikma, malaka, o`rganish, tajriba, maqsad*

Chet tillarini o`qitishdagi ilg'or tajribalarni o`rganish, umumlashtirish va yoyishdan ko`zlanadigan maqsad ham ijobiy natijalarni qo`lga kiritishga qaratiladi. Ilg'or ish tajribasi umumiy tarzda (chet til o`qitish tajribasi) yoki ayrim kichik sohalarni analiz-sintez metodi yordamida tadqiq qilishdan iborat.

Chet tilini o`rganish – bu jiddiy, odatdagi, davomli, eng boshidan kirishish kerak bo`lgan ish hisoblanadi. Bu yerda hal qiluvchi rol ni ichki motivatsiya o`ynaydi: chet tili sizga imtihonni yaxshi topshirish, chet elda o`qish, yuqori lavozimga ko`tarilish, biznesdagi sheriklar bilan erkin muloqot qilish uchun kerak – sabablar turli xil bo`lishi mumkin, lekin motivatsiyasiz sizning muvaffaqiyatga erishishingiz juda qiyin. Ma'lumki, chet tillar ta'limining bosh maqsadi og'zaki va yozma nutq konikmasi, to`g`ri va ifodali fikrlash malakasini tarkib toptirish, o`quvchilarni imlo va uslubiy jihatdan savodxon qilishdan iborat. Ona tili darslarida og`zaki hamda yozma nutq ko`nikmasini shakllantirish ancha murakkab jarayon bo`lib, unda savodxonlik, ijodiylik, fikrni aniq, qisqa va tushunarli tarzda bayon eta olish muhim hisoblanadi. Yozma nutq savodxonligi o`quvchidan o`z fikr-qarashlarini tilning imloviy-grammatik qoidalari, adabiy til me'yorlariga rioya qilgan holda ifodalashni talab etadi. Og`zaki nutqda esa bolaning fikrlash qobiliyati, tafakkuri, dunyoqarashi, ohangni o`z o`rnida qo`llashi juda muhim. Demak, biz o`quvchi-yoshlarda mana shu konikmalarni shakllantirish uchun ularni matn bilan ishlashga o`rgatmog`imiz lozim.

O`quvchi eshitish sezgisi yordamida til birligini idrok etadi, so`ngra uni nutq va harakat sezgisi yordamida og`zaki bayon qiladi. Navbatdagi darslardan birida og`zaki o`zlashtirilgan til materiali yozib beriladi, ya`ni qo`lharakat hamda ko`ruv sezgilari, shuningdek, analizatorlari, faoliyati chog`ida yozish va

o'qish bosqichidan o'tadi. Til birliklarini tinglab tushunish, gapirish, yozuv, o'qish, ta'limning ikkinchi yilida esa oldin o'qish, keyin yozuvda o'rgatilishi bilish nazariyasi talabiga to'lig'icha rioya qilish namunasidir. Til birligi tovush tomonini idrok etish va uni og'zaki aytish — bilish jarayonining jonli mushohada bosqichi hisoblanadi.

Chet tilida yozish ko'nikmasini shakllantirish muhim talablaridan biri hisoblanib, har bir til o'rganuvchi bu ko'nikmaga ega bo'lishi lozim. Avvalombor yozish nima uchun muhimligini belgilab olish lozim. Tadqiqotlarda ko'rsatilishicha yozish ko'nikmasi quyidagi holatlar uchun juda muhim hisoblanadi:

- kommunikativ ehtiyojlar tufayli (emaillar, rasmiy xatlar, tabrik kartalari, formulalar, uy vazifalarini yozish kabi);

- darsda kelib chiqadigan ehtiyojlar tufayli (uy vazifalari, testlar, grammatika va so'z boyligi ustida ishlash uchun topshiriqlar, qaydlar qilish uchun);

- o'rganishga oid psixologik tadqiqotlar tufayli (ko'proq qabul kanallari orqali o'rganish va bu orqali eslab qolishni rivojlantirish kabi);

Yozishda nimalarga e'tibor berish kerak [2]:

- yozishda leksika, sintaksis va rasmiyatchilik og'zaki nutqqa qaraganda boshqacha bo'ladi;

- tasvirlash imkoniyatlari cheklangan bo'ladi;

- qayta so'rash imkoniyatimavjud emas;

- gapirish ko'nikmasiga ega bo'lish yozish ko'nikmasini ham egallaganlikni ko'rsatmaydi;

- yozish ko'nikmasi rejalashtirish bilan uzviy bog'liq;

- yozish xatolarni to'g'rilash va qayta ishlash uchun kerak;

- yozish ko'nikmasini shakllantirish orfografik, so'z boyligi, pragmatika (murojaat) kabi masalalarda uchraydigan muammolarni hal qilishda yordam beradi;

- yozish sekin, avtomatlashmagan hisoblanadi.

Yozish ko'nikmasi haqida ko'p bahslar yuritilishiga qaramay, ko'p kitoblarda uni rivojlantirishga qaratilgan mashqlarga yetarlicha e'tibor berilmaydi. Til o'rginishga moljallangan darsliklarda asosan eshitib tushunish hamda gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan mashq va topshiriqlarga juda katta e'tibor, o'rin ajratiladi.

Yozish orqali yozuvchi o'zining o'y va hayollari matn sifatida materiallashadi va harflar, qalam, qog'oz, yozuv mashinasi yoki kompyuter orqali o'z aksini topadi. Yozuv taxtasi esa dars jarayonida yozuvlarni aks ettirishning yana bir vositasi hisoblanadi.

Shunday qilib, chet tillarini o`qitishda yozish ko`nikmasining ahamiyati benihoya ulkandir. Masalan o`quvchi eshitgan ma`lumotlarini yozib olib o`rgansa u o`rganayotgan inson uchun qulaylik beradi. Chunki har safar yozilgan ma`lumotga qaralganda uning ongiga mustahkam o`rnashadi. Eshitish orqali o`rganilgan ma`lumotlar esa xotiradan ko`tarilishi mumkin. Shuning uchun ham yozib o`rgatish va yozib o`rganish muhim masalalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YHATI:

1. Bekmuratova U. B. “Ingliz tilini o`qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish”
2. N. Q. Xatamova, M.N.mirzayeva. “INGLIZ TILI DARSLARIDA QO`LLANILADIGAN INTERFAOL USULLAR” (uslubiy qo`llanma)
3. O`Hoshimov, I. Yoqubov. “INGLIZ TILI O`QITISH METODIKASI” (o`quv qo`llanma)
- 4.S Sanaqulov, Z., & Joraboyev, B. (2021). Chet til o'qitish metodikasida zamonaviy metodlar. *Academic research in educational sciences*, 2(4), 523-534.
5. Z., Joraboyev B. Chet til o'qitish metodikasida zamonaviy metodlar //Academic research in educational sciences. – 2021. – T. 2. – №. 4. – C. 523-534.